

5.

Fotóriport – Ha varázspálcám lenne...

2010.

2.

SZÁM

MAGYAR KÖZOKTATÁS

ROMÁNIAI MAGYAR OKTATÁSI FIGYELŐ

2010. FEBRUÁR • 2. SZÁM

Oktatásügyi tanácskozás Marosvásárhelyen 1.

Decentralizáció és gyermekközpontú oktatás 6.

A ki nem mondott üzenettől az őszinteségig 10.

Fotó • BONE EWALD

ISSN 2065-9725

9 772065 972004

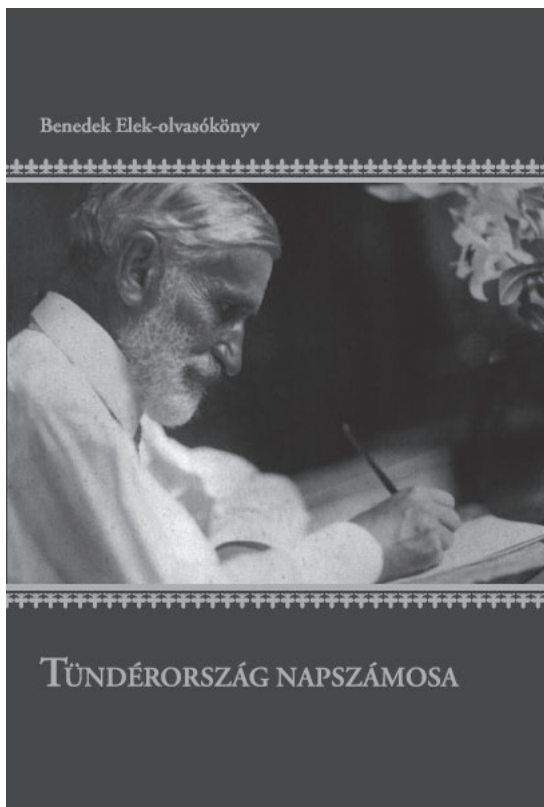
ÁRA 2,5 LEI

Cimborák főhajtása Benedek Elek előtt

Honatya akarok lenni, Székely-országot Tündérországgá fogom varázsolni, csak egyszer ott legyek, ott! Nincs más programom” – ezzel a mondattal indult Székelyföldet képviselni a budapesti parlamentbe Benedek Elek, akinek rendkívüli munkabírása héthátáron innen és túl is híres volt. A 2009-es emlékévi jegyében született kötet szövegei mentén kirajzolódik a Benedek-portré: a szűkebb pátria és az időtálló értékek iránti hűség, az álmódott-remélt Tündérország szellemi napszámosának arcmása.

Az olvasókönyv – a szerkesztői szándék szerint – annak a látásmódnak képezi keresztmetszetét, amely 2009-ben Benedek Elek alakját, munkásságát a figyelem előterébe állította, szak- és szépírók, valamint az irodalommal értő módon foglalkozó diákok szemszögéből és értelmezésében. A kötetben szereplő, kevésbé ismert Benedek-publicisztikák, illetve fotográfiák szintén e mozaikképet gazdagítják.

A kötet *Elek apónál, a szavak kertjében* című fejezetének anyagát a *Cimbora* által meghirdetett pályázatra érkezett alkotások, valamint a 2009-es *Cimbora* Kalácsa Táborban született írások közül válogattuk. A könyvben a következő

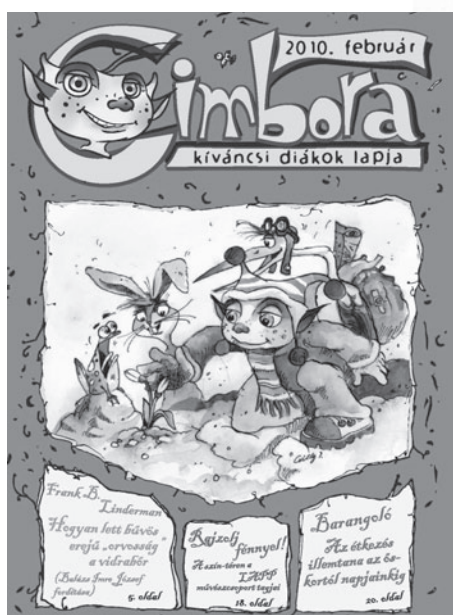
cimborák írásait olvashatjátok: Császár Szabolcs, Csíkszereda; Gáll Eszter, Sepsiszentgyörgy; Balázs Renáta, Csíkszereda; Bogdán Eszter, Zilah; Konnát Árpád, Kovászna; Király Noémi, Gyergyócsomafalva; Mihályi András, Szekesfehervar; Joó Viktória, Győr; Veres Ágost, Révfülöp; Horváth Rebeka, Győr; Mészáros Tímea, Győr; Parcsami Zsófia, Győr; Szalai Tibor, Győr; Dudás Szilvia, Zilah; Tóth Levente, Sárkeresztes; Biró Mónika, Csíkszereda; Balog Ágnes, Csíkszereda; Balló Stefánia, Csíkszereda; Hegedüs Ágnes, Csíkszereda; Gáll Anna, Csíkszereda; Balló Szabó Andrea, Brassó; Balog Blanka, Gyergyócsomafalva.

Tündérország napszámosa
Benedek Elek-olvasókönyv
Kiadta a Kovászna Megyei Művelődési Központ,
a Bod Péter Megyei Könyvtár és
a Regös Ifjúsági Egyesület
Sepsiszentgyörgy, 2009

Érdeklődni az office@cultcov.ro e-mail-címen lehet

FARKAS KINGA
a *Cimbora* főszerkesztője

Rendkívüli ajánlat iskolai könyvtárak részére

Március 20-ig nagy kedvezménnyel rendelhetik meg a *Cimbora* 2009–2010-es évfolyamát.

A szeptemberi-februári lapszámokat egy csomagban küldjük el, majd májusig havonta az újonnan megjelenő lapszámokat. A *Cimbora*-előfizetés rendkívüli kedvezményajánlata (20 lej / 9 lapszám) minden belföldi iskola könyvtára számára érvényes.

Elérhetőségek:

www.cimbora.net weboldalon az előfizetés menüpontnál, valamint a cimboramail@gmail.com e-mailcímen.

www.cimbora.net

Oktatásügyi tanácskozás Marosvásárhelyen

„A reformnak nem szabad tönkretennie egyetlen vetületében sem az anyanyelvű oktatást”

„Fontos felelősségünk van általában az oktatás kérdésében és természetesen a magyar oktatás vonatkozásában” – mondta el Markó Béla miniszterelnök-helyettes azon a február 12-i marosvásárhelyi tanácskozáson, amelyen a magyar nyelvű oktatásért felelős országos és megyei vezetők, tanfelügyelők, tanfelügyelő-helyettesek vettek részt.

A decentralizáció mint általános reformcél

Mint Markó Béla kifejtette, miniszterelnök-helyettesként felelősséget visel az egész kormány munkájáért, ezen belül pedig közvetlen hatáskörébe tartoznak az oktatás, a művelődés és a kisebbségvédelem kérdései. „Azért hívtuk össze ezt a tanácskozást, mert nem háríthatjuk másra a felelősséget a kormányban sem, de megvannak az anyanyelvű oktatásért felelős magyar szakembereink. A parlamenti kollégáinknak szintén nagy felelősségük lesz az elkövetkező időszakban, amikor újratárgyalják a tanügyi törvényt” – szögezte le Markó Béla, aki felhívta a figyelmet a magyar nyelvű oktatásért felelős vezetők és a pedagógusok közti párbeszéd fontosságára. Az egyik legfontosabb – távlatos és azonnali – feladat az oktatási törvény kidolgozása és elfogadása. A kormány nemsokára véglegesíteni fogja az új tanügyi törvénytervezetet, amely nyilván az alkotmánybírók által visszadobott törvénytervezeten alapszik majd. „Egyeztessünk, milyen módosításokat akarunk, és nemcsak az anyanyelvű oktatás tekintetében, hanem az egész oktatási reformmal kapcsolatban” – hívta fel az oktatási szakemberek figyelmét Markó, aki úgy fogalmazott, fokozottan oda kell figyelni az anyanyelvű intézmények helyzetét, létrehozatalát, megszüntetését célzó rendelkezésekre. „A decentralizáció ebben a pillanatban általános reformcél, és ezen belül sajátos magyar érdek is, hiszen közelebb kerülnek hozzánk a döntések. Az

elképzelés az, hogy ne csak az iskolák adminisztrálása, fenntartása tartozzék az önkormányzatok hatáskörébe, hanem a helyi, közösségi képvislet ellenőrizze az iskolák működését – és ez úgy lenne egészséges, hogy egyharmadrészt önkormányzati képvislet, egyharmadrészt az oktatók és egyharmad részben a szülők képvislete lenne” – mondta el Markó Béla, majd hozzátette, ennek a testületnek a döntései vonatkoznának az igazgatók kinevezésére, a pedagógusok alkalmazására és az iskola adminisztrálásával kapcsolatos kérdésekre is.

magyar oktatásnak pozitív diszkriminációra van szüksége. „A reformnak nem szabad tönkretennie egyetlen vetületében sem az anyanyelvű oktatást. Erre megoldást kell találni a finanszírozási kvóták, az úgynevezett fejkvóták esetében és a törvényben egyaránt. Ha például egy magyar faluban megszűnik a magyar iskola, nem biztos, hogy a szomszéd faluban van magyar iskola, ahova a gyerek járhat. Lehet, hogy jóval messzebbre kell mennie, és ez többletköltséget jelent akkor is, ha megmarad az iskola, és akkor is, ha távolabbi helységben

Fotó: GÖNCZI ÁKOS

• Lakatos András, Markó Béla és Király András (balról jobbra) a marosvásárhelyi tanácskozáson

Mint fogalmazott, ez sok feszültséget gerjeszthet eleinte az önkormányzatok viszonylatában, de ez az egyetlen garancia arra, hogy ezek az iskolák megfelelően működjenek. Oda kell figyelni a decentralizációra a törvényben, valamint arra is, ami nemcsak törvény kérdése, de a törvénybe is be kell iktatni az erre vonatkozó rendelkezéseket: ez pedig a sok dilemmát, feszültséget okozó iskolaösszevonás. Az RMDSZ álláspontja az, hogy a kisebbségi oktatásnak és ezen belül a

akarjuk a gyereket tanítani” – indokolta a szövetségi elnök, aki arra emlékeztetett: eddig is volt példa a pozitív diszkriminációra. Elmondta, a kisebbségi oktatás terén eddig is elfogadták a kisebb létszámú osztályokat, ami különösen a szórványban fontos. Most a fejkvóták tekintetében kell elérni, hogy a kisebbségi gyerekek esetében nagyobb szorzót használjanak. Ez a szorzó most is nagyobb egy kevéssel, de ez még nem elegendő – mutatott rá Markó Béla.

Több veszéllyel is számolni kell

Pásztor Gabriella oktatásügyi államtanácsos a normatív finanszírozási rendszer bevezetése miatt kialakuló problémákat és veszélyeket sorolta fel, majd javaslatokat tett ezek megoldására. A kisebb, vidéki iskolákban aggasztóvá válhat a helyzet, hiszen iskolaösszevonás esetén a szülők egy részének anyagi megterhelést jelent majd a gyerekek ingáztatása, és valószínű, hogy a helyi tanács nem rendelkezik megfelelő számú kisbusszal. Szintén problémát jelentenek majd a megszűnő tanítói/tanári állások, a jogi személyiséggel rendelkező magyar tanintézmény eme státusának elvesztése, egy román iskolához való besorolása, a gyerekek számának csökkentése. A gyenge nemzeti identitás a szóróvármegyékben nem teszi vonzóvá az anyanyelvi oktatást, még ha a szállítási feltételek adottak is (például Hunyad megyében). Több településen is gondot okoz a szakképzett tanerők hiánya (Hunyad megye) és a szakképesítés nélküliek alkalmazása, valamint a polgármesterek ellenkezése is: a beiskolázási tervet nekik kell jóváhagyniuk, holott még várniuk kell a 2010-es év költségvetésére. Az államtanácsos által felvázolt további problémák: sajátos nevelési igényű gyerekek többletköltségei, művészeti iskolák költségei, bentlakási támogatás, a pedagógiai alternatívák (step by step) pótköltségei. A fejkvótarendszer bevezetése miatt több veszéllyel is számolni kell, ilyen például, hogy a szülők nem vállalják a gyerekek ingáztatását, a költségeket, és ezért inkább román tagozatra íratják a gyerekeket, sok közösségben egyáltalán nincs több beíráható gyermek, az egyes iskolák nem vonhatóak össze a közöttük levő nagy távolság miatt (hegyvidéken például egymástól 30–60 km-re vannak a magyar iskolák), a középiskolák a létszámszabályozás miatt nem tudják biztosítani a szakok diverzitását. Veszélyt jelent az is, hogy a szimultánna összevont osztályokból a legtöbb szülő kimene-kíti gyermekét – vagy vállalja az ingázás költségeit, és beutaztatja a legközelebbi magyar iskolába, vagy sokkal valószínűbb, hogy román tagozatra íratja. A létszámnövelés egyértelmű velejárója a színvonal csökkenése, ezenkívül az összevonások következtében számos pedagógus maradna

állás nélkül. Problematikus továbbá a hosszabbított programú óvodai csoportok normál programúvá alakítása, az oktatási alternatívák felszámolása, a börtönben tanító pedagógusok fizetése, valamint az, hogy több magyar tanintézet is elveszti a saját adminisztrációját.

Átrendezések, kiigazítások

A per capita finanszírozás révén létrehozott országos fizetésalap 2010-ben 93%-a a 2009-es évben hasonló célra adott összegnek, ez az arány Hargita megye esetében 86%. A megyékre való leosztás csupán +/- 10% eltérést mutat (azaz aránylag elfogadhatónak látszik), a megyéken belül viszont – a tanácsok és iskolák közt – óriási (+/- 50%-os) eltérések vannak, és a jelenlegi formájában levő 1618-as kormányhatározat nem engedi meg

- A fejkvótarendszer bevezetése miatt több veszéllyel is számolni kell, ilyen például, hogy a szülők nem vállalják a gyerekek ingáztatását, a költségeket, és ezért inkább román tagozatra íratják a gyerekeket.

ezen összegek megyén belüli átrendezését. Ez bizonyos iskolák esetében a beralap kimerítését jelenti, még július-augusztusban. Ennek rendezésére Pásztor Gabriella két javaslatot tett. Egyrészt további objektív differenciáló koeficiensek bevezetését, jelenleg ugyanis a differenciálás csupán oktatási szintekre, oktatási környezetre (város, falu), illetve kisebbségi oktatásra van lebontva. Másrészt: a megyei szerveknek átrendezéseket kellene alkalmazzanak az iskolák/tanácsok közt minden jól indokolt esetben, beleértve a 3./4. trimeszteri költségvetés kiigazítását is, amelyet egyértelműen indokoltá tesznek az új tanév elején történő változások. Részletes megoldási javaslatok az objektív differenciáló koeficiensekre: a fejadag növelése a step-by-step osztályok esetében (a jelenlegi törvény 2 tanítónőt enged meg osztályonként, míg a kormányhatározat csupán egy-re ad pénzt), pótlólagos fejadag bevezetése azon diákok számára, akik

pótktatásban részesülnek művészeti iskolákban, de alapbeiskolázásuk más intézményeknél van (és oda „viszik” a sztenderd pénzt). Egyéb (a megyei tanácsok / tanfelügyelőségek szintjén kezelendő) koeficiensek: azon intézmények számára, ahol az oktatás két vagy ennél több nyelven történik (és ahol ebből kifolyólag kisebb diáklétszámok vannak osztályonként), a távoli alegységeket magukba foglaló, nehezen megközelíthető, szétszóró kistelepülések iskoláinak (mely esetekben az osztályonkénti alacsony diáklétszám mindenképp indokolt és nehezen valósítható meg az összevonások kérdése), a PHARE programokban résztvevő líceumoknak és szakközépiskoláknak (az Unió felé történő vállalások miatt az oktatás csoportokban zajlik), a kantinnal, bentlakással és más specifikus rendeltetésű épületekkel rendelkező iskolák számára (ahol a karbantartás stb. többszemélyzetet feltételez). Valós differenciálást javasolt, amely az iskolák tanári karának képzettségi szintjét jelöli (a képzett tanároknak több béralapra van szükségük, még akkor is, ha az illető intézményben ugyanannyi diák tanul, mint egy másikban, ahol viszont a képzettségi szint – és implicita a beralap – alacsonyabb).

További megoldásjavaslatok

A Pásztor Gabriella által összeállított következő javaslatok az 1618-as kormányhatározatban leírt finanszírozás technikai jellegére vonatkoznak, és a jelenleg észlelhető óriási büdzsékü-

- Meg kell keresni azt az országosan elfogadható rendszert, ami alapján az össze nem vonható osztályok működése nemcsak engedélyezhető, de fenntarthatóságuk biztosítható.

lönbségeket hivatottak kiegyenlíteni. Nincsenek szigorú összefüggésben a 114-es sürgősségi kormányrendelettel (amely normacsökkenéseket ír elő 2010 szeptemberétől, Hargita megyében ez 328 normát jelent), sem az iskolahálózat átrendezésével (karcsúsításával), ezeket szakmailag felül

kell bírálni és esetenként bizonyos ésszerűsítéseket eszközölni. Korszerű szórványközpontot kellene létrehozni, mint amilyen Hunyad megyében a Téglás Gábor (Kolozs megyében, Mэрában, a Nádásmente oktatási problémáira; Bihar megyében, Fenesen, a Fekete-Körös vidékének diákjai részére). Javasolt a kislétszámú, összevont elemi osztályok átcsoportosítása, összevonása, máshol a magyar osztályok/tagozat megerősítése, számbeli megerősödése, növekedő diáklétszámmal rendelkező magyar tanintézmény esetében annak támogatása (pl. Beszterce-Naszód megyében) és a jogi személyi státusz megszerzése. További javaslat, hogy meg kell keresni azt az országosan elfogadható rendszert, amely alapján az össze nem vonható osztályok működése nemcsak engedélyezhető, de fenntarthatóságuk biztosítható (ilyenek például a medgyesi vagy a bukaresti iskoláink). Azaz – ilyen helyzetben szórványtámogatásra van szükség, állami forrásból. A szakképzett tanérok számára vonzóvá kell tenni a tanügyet, a vezető funkciókat is beleértve, valamint konzultálni kell a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségével és más kisebbségi szervezetekkel is az oktatást érintő ügyekben, figyelembe kell venni a megyék sajátosságait, hogy érvényesülhessen az esélyegyenlőség elve. Fontos ugyanakkor a normatív finanszírozás progresszív bevezetése, a kisebbségek nyelvén folyó oktatási egységek esetében nagyobb szorzó alkalmazása.

Az új törvénytervezetről

Bokor Tibor, az RMDSZ szenátusi frakciójának titkára is úgy vélekedett, nagyon fontos lépés a decentralizáció, amely egy átfogó, valós tanügyi reform kezdetét jelentheti. Mint kifejtette, a kormány által szeptemberben felelősségvállalással elfogadott, „vegyes” oktatási törvénytervezet a kiindulópontja az új tervezetnek – előbbit egyszerűsíteni akarják, mert több mint 70 metodológiát kellett volna kidolgozni ahhoz, hogy a törvényt alkalmazni lehessen, ehhez pedig évekre lett volna szükség. A politikus felsorolta, melyek azok a kitételek, amelyeket meg kellene őrizni a régi tervezetből; többek közt a tanárok alkalmazásával kapcsolatos törvénykezést említette. Mint elmondta, az Andronescu-féle változatot jobbnak

tartja ebben a tekintetben, hiszen először került szóba, hogy amikor egy tanárt alkalmaznak, akkor nem a versenyvizsgajegye alapján teszik, hanem próbaidőre alkalmazható a pedagógus, és így ellenőrizhető, hogyan tud tanítani. „Gyakorlati szempontból is előnyös, ugyanakkor ez is a decentralizáció fontos lépése: a tanárt az iskola vezetőtanácsa alkalmazza, és ha nem végzi jól a dolgát, ugyancsak ez a tanács tudja elbocsátani” – mondta Bokor, aki felvázolta a vezetőtanács összetételét is: 33 százalékban tanárok, 33 százalékban szülők és 33 százalékban az önkormányzat képviselői alkotnák a testületet. Bokor Tibor vélekedése szerint az igazgatók megválasztásával kapcsolatos rész is meg kellene tartani a törvénytervezetből: a vezetőtanács írja ki a pályázatot, vizsgáztatja az igazgatót, ugyanakkor joga van visszahívni, ha az iskola nem működik megfelelőképpen. „Az óraszámcsökkenés is fontos, hiszen nyilvánvalóan túlterheltek a

- „Az óraszámcsökkenés is
- fontos, hiszen nyilvánvalóan túlterheltek a tanárok,
- diákok egyaránt. A tervezetben szerepel ugyan
- az óraszám csökkenése,
- de arra is kell vigyázni,
- hogy a tananyagmennyiség is csökkenjen, mert ha
- csak az óraszám csökken,
- akkor értelemszerűen még
- rosszabbul fog működni
- minden.”

tanárok, diákok egyaránt. A tervezetben szerepel ugyan az óraszám csökkenése, de arra is kell vigyázni, hogy a tananyagmennyiség is csökkenjen, mert ha csak az óraszám csökken, akkor értelemszerűen még rosszabbul fog működni minden” – fejtette ki Bokor Tibor, aki jó ötletnek tartja a diákok két évenkénti felmérését: ennek megfelelően 2., 6., 10. osztályban úgynevezett „belső” felmérésre, 4., 8., 12. osztályban országos felmérésre kerülne sor. A 9. osztályba való beiratkozás kérdésére vonatkozóan Bokor elmondta, megtartották volna azt, ami eddig is érvényben volt:

hogy számítógép osztja el a gyerekeket, és 50 százalékban a jegyátlag, 50 százalékban a teszt eredménye dönt a 9. osztályos felvételin. „Az RMDSZ-es kollégákkal javasoltuk – és el is fogadták a javaslatot –, miszerint ha az iskola jónak látja, szervezhessen felvételit. A törvénytervezet egyik vitatott pontja az iskolaigazgatók párttagsága, erre vonatkozóan elhangzott: alkotmányellenesnek minősül, hogy ne lehessenek párttagok, ugyanakkor felmerül a kérdés, hogy ha például egy kórházigazgató vagy múzeumigazgató lehet párttag, miért ne lehetne egy iskolaigazgató is? Ha az iskolaigazgató helyi tanácsos, akkor ebből az iskolának előnye származik. Ha decentralizálni akarunk, akkor az önkormányzatnak sokkal több tanúggal kapcsolatos kérdést kell megvitatnia, és jó, ha az igazgató ott ül a tanácsban” – fejtette ki Bokor, aki kitért az intézmények vezetésében részt vevő arányos képviselő kérdésére is; mint fogalmazott, a törvénytervezetben eddig nem szerepelt az „arányos” szó. Egy másik fontos pontja a törvénytervezetnek, hogy a román kivételével minden tantárgyat lehessen magyarul tanítani – szerepelt ugyan a földrajz és a történelem anyanyelven történő oktatásával kapcsolatos külön cikkely, de Bokor Tibor meglátása szerint nem biztos, hogy ezt külön kitételként kell tárgyalni (abban ugyanis, hogy a román kivételével minden tantárgyat lehessen magyarul tanítani, benne foglaltatik a földrajz- és történelem-oktatásra vonatkozó kitétel is). A román nyelv oktatásával kapcsolatban Bokor Tibor kifejtette, a törvénytervezetben szerepelnie kell, hogy külön tanterv szerint tanítsák első osztálytól 12.-ig. A „vegyes” törvényjavaslatban sikerült ezt felvinni a kötelező oktatás szintjére, a 10. osztályig, de azt kellene elérni, hogy egészen 12.-ig külön tanterv szerint tanítsák az állam nyelvét, hiszen előnytelen lenne a gyerekek számára, hogy 10. osztály után át kelljen térniük egy másik tantervre, és eszerint érettségizzenek. Az új törvénytervezetnek arra is ki kell térnie, hogy a kisebbségi iskolák esetében a jogi személyiség elnyeréséhez legyen elég a 200-as létszám. „Ebből indulunk ki, de lenne egy ezt kiegészítő javaslat, miszerint nyíljon arra lehetőség, hogy jogi személyiséget

kapjon egy intézmény 200-as létszám alatt is, abban az esetben, ha az adminisztratív területen egyet kiválasztanak közülük, és az legyen a központi iskola” – fogalmazott Bokor Tibor.

Teljesítményorientált fizetési rendszer

Keresztély Irma Kovászna megyei főtanfelügyelő Daniel Funeriu tanügyminiszter február eleji nagyszabasi látogatásán tett kijelentéseiről beszélt. A főtanfelügyelő elmondta, a tanügyminiszter iskolai és nem önkormányzati szinten képzeli el a decentralizációt. A kötelező tantervre és az ehhez kapcsolódó tanórai szabadságra vonatkozóan a tanügyminiszter azt javasolja, hogy 70 százalék legyen a kötelező törzsanyag, amihez a pedagógusnak igazodnia kell, és azon túl úgy szervezze meg a tanítást, hogy autonóm módon 20–25 százalék az ő rendelkezésére áll, ami által színesebbé, vonzóbbá teheti a tantárgyat és az anyagot. A tananyag lecsökkentése és megszerzése szorosan összefügg azzal, hogy a kompetenciaalapú oktatásra kell fektetni a hangsúlyt, ennek első

összefügg egy alapvető értékelési módszer kidolgozásával, amellyel valóban a pedagógus munkáját mérik, és nem csak azt, hogy részt vett bizonyos tevékenységekben.

„Nem csak a pedagógus ügye”

„A romániai oktatás helyzete megyéről megyére, területről területre változik. Az oktatás főszereplőjének a gyerekek kell lennie, a pedagógus pedig sok elvárással szembesül – ezeket a tényezőket megfelelőképpen

- „Az oktatás főszereplőjének a gyerekek kell lennie, a pedagógus pedig sok elvárással szembesül – ezeket a tényezőket megfelelőképpen össze kell hangolni.”

össze kell hangolni” – mondta a tanácskozáson a február 11-én kinevezett oktatásügyi államtitkár, Király András, aki kifejtette: az oktatás törvények, rendeletek alapján működik, és sokszor elfeledkezünk arról, hogy nemcsak a pedagógus ügye, de mindannyiunk kérdése és felelőssége kell, hogy legyen. Király András idézte Szabó Dezsőt: „az író szerint minden magyar minden magyarért felelős, én azt mondom, hogy mindannyian felelősnek kell lennünk minden magyar gyerekért. A legfőbb probléma, hogy mi elsősorban pedagógusokban gondolkozunk, a pedagógusközpontú iskolát és annak működését nézzük, közben meg elfeledkezünk a gyerekről”. Az oktatás ügyéért felelős pedagógusok, szakemberek, szülők figyelmét arra hívta fel az államtitkár, hogy dolgozzanak ki egy stratégiát arra vonatkozóan: mit is szeretnének megvalósítani. „Nemso-kára megszületik a tanügyi törvény. Tegyük ezért, hogy iskoláink nagy része tartsa meg a jogi státuszát, hogy a törvény tartalmazza annak lehetőségeit, hogy a magyar oktatáshálózat fejlődhesen, és mindazok a diákok, akik kikerülnek ebből az oktatási hálózathoz, versenyképesek legyenek” – hívta fel a figyelmet Király András, aki ígéretet tett arra: igyekszik föltérképezni az erdélyi oktatási gondokat, és az oktatási

szakemberekkel, a pedagógusokkal együtt szeretne választ találni azokra a kérdésekre, amelyek előbbre viszik a jelenlegi oktatási rendszert. A normatív finanszírozási rendszer bevezetésével kapcsolatban Király András kérdésünkre kifejtette, hogy ez a rendszer azokban az iskolákban, ahol vegyes osztályok vannak, egységesít. „Nem vesz figyelembe különleges helyzeteket. És ami a legnagyobb baj, vannak települések, hol egyszerűen nincs több diák. Mindenképpen kiegészítésre van szükség, egy olyan finanszírozási rendszerre a kisebbségi oktatásban, ahol fenn tudjuk tartani az intézményeinket” – mondta el az államtitkár, aki úgy vélekedett, nehezen megvalósítható megoldás a diákok utaztatása. „Bizonyos korú diákokat normális távolságra persze lehet utaztatni, én azonban nem vagyok annak a híve, hogy óvodás korú vagy elemi iskolás diákokat utaztassunk” – mondta Király András, aki úgy vélte, az iskolaösszevonás természetesen szülői ellenállásba fog ütközni, ahol szövetségben csak úgy tudják megoldani a magyar nyelvű oktatást, hogy a gyerek egy másik településen járjon iskolába. „Ilyenkor a szülők azt mondják: inkább menjen a gyerek román tagozatra, csak maradjon mellettem. És a szülők meggyőzése sem jó stratégia, hiszen a szülőt az illető iskolában folyó minőségi oktatásnak kellene meggyőznie. A szimultán oktatás természetesen nem jó, és nem minőségi, de én azt mondom: még mindig jobb, mint a semmi” – fejtette ki az államtitkár, aki úgy látja, a szövetségben, ahol hosszú kilométereket kellene utaznia a gyerekeknek a rossz úton az iskoláig, a szülő inkább át fogja íratni román tagozatra. „De akár a 8–9 éves városi gyerekek esetében is felmerül, hogy hosszú távot kell megtenniük villamossal, busszal, és ez bizony aggasztja a szülőket” – vélekedett Király, aki szerint ezek mindennapi problémák, amelyeket alaposan át kell gondolni. „Vannak helyzetek, amelyekre nem készültünk még fel. Én úgy vélem, sokkal komolyabb és messzebbre nyúló gondok ezek annál, hogy pusztán törvénnyel és rendeletekkel meg lehetne őket oldani” – fejtette ki az államtitkár.

K. J.

- A decentralizáció azt is jelenti, hogy a pedagógusok, valamint az igazgatók alkalmazását és pályáztatását is áthelyezik iskolai szintre.

példája az idei érettségi vizsga, a szóbeli és a nyolcadikosok értékelése. A tanügyminiszter a decentralizáció felgyorsítása kapcsán említette az iskolahálózat átszervezését, az osztályok, csoportok kialakítását, a pénzügyi fenntarthatóság szempontjából egy jövőképes iskolahálózat kiépítését. A decentralizáció azt is jelenti, hogy a pedagógusok, valamint az igazgatók alkalmazását és pályáztatását is áthelyezik iskolai szintre. A tanügyminiszter említette a humán erőforrásokhoz kapcsolódó politika teljes átszervezését is: a pedagógusok fizetésrendszerét át kellene dolgozni, hiszen nem mindegy, minőségileg milyen munkát végez egy adott tanár egy adott osztályban. Funeriu teljesítményorientált fizetési rendszer megvalósítását javasolja, ez pedig

• Benedekffi Emőke (Székelykeresztúr, Tanulók Háza, 4. osztály) rajza

Február 12-én az Iskola Alapítvány kolozsvári előadótermében rendezték meg a Communitas Alapítvány 7–10 éves kisiskolások számára kiírt, *Ha varázspálcám lenne* című rajzvetélkedőjének gáláját: kiállították a legjobbaknak ítélt rajzokat, és díjazták a kisdíjakokat. A Communitas szervezésében ez volt az első olyan rajzverseny, amely az elemista gyerekeket szólította meg. A verseny célja az erdélyi magyar közösségépítés volt, és ez sikerült is, hiszen több mint 4200 gyerekrajz érkezett az ország 17 megyéjéből, sőt a Vajdaságból és Magyarországról is jelentkeztek kisiskolások. Összesen 68 rajzot díjaztak, ebből 5 munka a különleges technikáért kapott különdíjat. A nyertesek értékes ajándécsomagot kaptak, amely pólót, zsírkretát, vízfestéket, képeskönyvet tartalmazott.

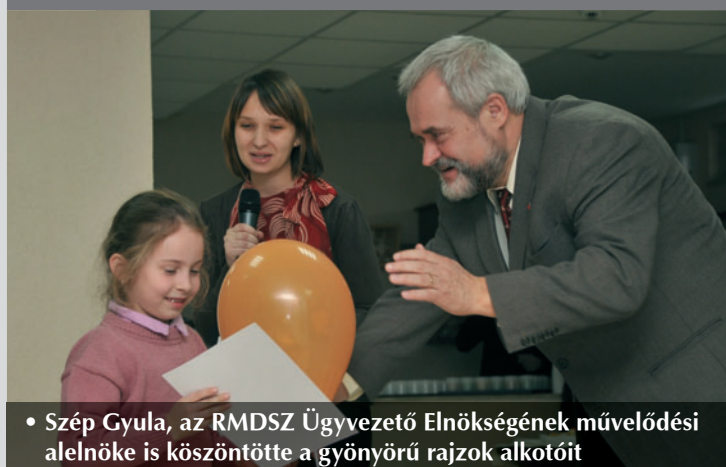
A díjátadás után a kolozsvári színművészeti egyetem harmadéves hallgatói szórakoztatták a legkisebbeket, majd Belloni, a bűvész kápráztatta el a gyerekeket trükkjeivel.

• **Varázslat.** A kis rajzművészeket a színművészeti diákok előadása kápráztatta el

• **Derű.** Oldott hangulatban zajlott a gála

• Szép Gyula, az RMDSZ Ügyvezető Elnökségének művelődési alelnöke is köszöntötte a gyönyörű rajzok alkotóit

• **Mit üzennek a betűk?**
A legkisebbeket is lelkesítette a rendezvény hangulata

**Beszélgetés Lakatos Andrással,
az RMDSZ oktatásért felelős ügyvezető alelnökével, iskolaigazgatóval**

Decentralizáció és gyermekközpontú oktatás

– A főként az oktatás finanszírozásának problémáiról és az új tanügyi törvénytervezetről szóló tanácskozáson a gyermekközpontú oktatás szükségességét alátámasztó idézetekkel kezdtem

értékekre épülnek. Csak a diktatúrák (mindegy, hogy jobb-, avagy baloldali) és szélsőséges fanatikusok érdeke, hogy álkollektivisták érdekeire hivatkozva, egy általuk ideálisnak

megnövelt tananyagú központi tantervet kényszerített az iskolákra.

Napjainkban az okozza a legnagyobb gondot, hogy az elmúlt két évtized alatt csak a megnyilatkozások szintjén történt meg a rendszerváltás által megkövetelt oktatási paradigmaváltás, a tényleges reformhoz és az ehhez szükséges eszközrendszer biztosításához soha nem volt meg a politikai akarat és bátorság. Véleményem szerint az Unióban (és nem csak) meghonosított normatív alapú finanszírozású rendszer bevezetése az első, valóban a decentralizáció irányába mutató lépés lenne. A problémát az jelentette és jelenti a továbbiakban is, hogy sem az új rendszer előkészítése (egyeztetések a szakmai és gazdasági vonatkozásokról, harmonizáció a régi és a legújabb tanügyi törvénytervezet rendelkezéseivel stb.), sem a kommunikáció nem volt megfelelő. Sehol nem folyt érdemi vita a normatív rendszer előnyeiről (intézményi és közösségi autonómia, szubszidiaritás, racionális gazdálkodás, tervezhetőség, valós értékeken alapuló versenyhelyzet az iskolák között stb.), vagy az oktatási folyamat egészére vonatkozó pozitív és negatív kihatásairól – jobbára csak a pedagógusállások megszűnéséről, diákok ingázásáról szólt a fáma. Meg vagyok győződve, hogy a minden részletben kidolgozott és gondosan előkészített terv alapján bevezetett normatív alapú finanszírozási rendszer egyik alappillére lehet egy korszerű, decentralizált oktatási rendszernek. A decentralizáció és a gyerekközpontú oktatás fontosságát hangsúlyozza az a tanulmány is, melyet az Egyesült Államokban végeztek a szakemberek (John E. Chubb és Terry M. Moe, Washington, Brookings Institution, 1990, szerk. megj.). Úgy vélem, tökéletesen helytálló a megállapításuk, miszerint minél kevésbé ellenőrzik a helyi és központi hatóságok a működést (még anyagi értelemben is), annál jobban működik az iskola. Ha a tanárt megkötik a tantervek és a tanmenetek (bemeneti szabályozás), fenyegetik a sűrűn elhelyezett kötelező mérések és vizsgák (kimeneti

• **Lakatos András a kalotaszentkirályi Ady Endre Iskola igazgatója.**

Az óvodásokkal együtt több mint 200 gyerek tanul az iskolaközpontban

előadásodat. Többek közt Bolyai Farkas gondolatát is idézted, aki szerint „mindenek felett játszdjon és nőjön a gyermek, a szüntelen való tanítás elnyomja a növés erejét, s az eszet, mint az országot olyan meddővé teszi”. Miként segítheti a normatív finanszírozási rendszer és az oktatásban hamarosan nagy szerepet kapó decentralizáció a gyermekközpontú oktatást?

– Meggyőződésem, hogy tényleges gyermekközpontú oktatást csak decentralizált oktatási rendszerben lehet megvalósítani, egy olyan társadalomban, ahol az értékrendek nem kollektivisták, hanem individualisztikus

kiképzett nevelési eszmény – pl. egy felsőbbrendű faj vagy a sokoldalúan fejlett szocialista embertípus – nevében, egy agyonszabályozott és ellenőrzött rendszerben a hatalmon levőknek engedelmeskedő, szolgálésközpontú generációk sorát neveljük ki. „Egy ilyen iskolarendszerben a népek sokkal tudósabbak lesznek, de semmivel sem okosabbak, sőt inkább határtalanul ostobábbak. A pedantia beparancsolt, bevert tudomány lelki hányingert okoz” – írta ezt Széchenyi István annak a Thun Leónak az oktatáspolitikájáról, aki a Bach-korszak közoktatási minisztereként hihetetlenül

szabályozás), és szakmai kompetenciájának megkérdőjelezéseként rendszeresen szakmai ellenőrzésben részesül (folyamatellenőrzés), ez nem növelni fogja a teljesítményt, hanem katasztrofálisan megsemmisíti a személyiségfejlesztés lehetőségét.

– Nyilvánvalóan olyan tanintézményekre van szükségük a magyar közösségeknek, amelyekben egyrészt minőségi, másrészt a gyermekek számára vonzó oktatás folyik. Ennek meg-

- „A kalotaszentkirályi Ady Endre Iskolában, a Szülők iskolája a gyermekekért címmel tartott előadások, beszélgetések alkalmával tapasztalhattam, hogy a szórványvidéki környezetben élő szülők mennyire igénylik a minőségi oktatást, a decentralizációt, azt, hogy az iskola alkalmazkodni tudjon a különböző falvakból – eltérő értékekkel, adottságokkal és hagyományokkal – érkező gyerekek igényeihez.”

teremtése nem rövid folyamat – hiszen szakemberek, pedagógusok, szülők egyaránt úgy vélekednek, hogy a reformok évek-évtizedek óta vajúdnak, és rengeteg kívánnivalót hagy maga után a romániai oktatási rendszer. Hogyan lehet a gyermek számára is szerethetővé tenni az iskoláinkat, ugyanakkor minőségi tekintetben megerősíteni az oktatást?

– Mindenekelőtt úgy, hogy egyértelművé tesszük: egy demokratikus berendezkedésű társadalomban az iskola hivatása a szolgálat, szolgálnia kell közössége érdekeit – annak épülésére. Tudomásul kell venni, hogy a gyerek olyan lény, aki születésénél fogva értéket hordoz, „hoz magával valamit”, és nem olyan, akibe „tölcsérezni kell”. A pedagógus hivatása nem lehet más, mint segítséget nyújtani a gyermekben rejlő értékek felszínre hozásához, személyiségének szabad kibontakozásához. Arra a

kérdésre pedig, hogy mi végre tanítunk, válaszként csak egy elfogadható cél fogalmazható meg: azért, hogy a gyermek a benne rejlő képességeket kibontakoztassa a maga és a világ javára. (Semmi esetre sem azért, hogy szolgálalkúan a hatalom /hatalmasok vagy mások elvárásainak megfelelően beilleszkedjen, „besimuljon a tájba”.) Mindaddig azonban, míg a fenti elveket csak a kiskapukat kihasználva, a kusza törvények és rendeletek között lavírozva lehet érvényesíteni, áttörő eredményre nem számíthatunk. Ezért is égetően szükséges az említettek szellemében véghezvinni az átfogó tanügyi reformot. Tét a jövőnk, hiszen kétlem, hogy bárki is vitatná Szent-Györgyi Albert szentenciáját: „Olyan lesz a jövő, mint amilyen a ma iskolája.”

– A találkozón az oktatás finanszírozásáról tárgyaltak, hiszen sokakat aggaszt, hogy egyfajta egyenlősítő megközelítéssel veszélybe sodornak magyar osztályokat, magyar iskolákat. Mint Markó Béla is elmondta, az RMDSZ álláspontja az, hogy a kisebbségi oktatásnak és ezen belül a magyar oktatásnak pozitív diszkriminációra van szüksége. Milyen megoldást lehet találni erre a fejkvóták esetében?

– Egyértelmű, hogy a kisebbségek nyelvén folyó oktatást pozitív diszkriminációban kell részesíteni minden területen (intézményalapítás, működtetés, finanszírozás, ellenőrzés, fejlesztés stb.), hiszen sajátos jelleggel bír, sajátos érdekeket képvisel, de ugyanakkor sajátos értékeket is hordoz. Hosszabb távon ez csak úgy működhet, ha mindegyik törvényes garanciák vannak. Ezért elemeztük hosszán a legújabb tanügyi törvénytervezethez benyújtandó javaslatainkat, melyek elfogadása garantálná az eddig elért eredmények megtartását, tovább bővítené az anyanyelvű oktatás lehetőségeit és kiküszöbölné a sebtében kidolgozott „fejkvótás” rendszerben található hibákat. Továbbra is várjuk a szakmai szervezetek részéről megfogalmazott észrevételeket, konkrét, szövegszerű javaslatokat (a fenntarthatóság indoklásával, amennyiben ez szükséges).

– Hogyan lehet a decentralizációt mint értéket és elvet tudatosítani az önkormányzatokban, amelyeknek egyre inkább részt kell venniük a magyar

nyelvű oktatás problémáinak megoldásában?

– Szerintem aránylag ez a legkönnyebben megoldható, ugyanis a polgármesterek és az iskolaigazgatók döntő többsége igényli a decentralizációt. Elfogadhatatlan számukra, hogy iskoláink minden gondját-baját az önkormányzatokra, helyi közösségekre hárítják, de érdemi döntéshatáskört nem kapnak hozzá. (Pedig már az első felelős magyar kormány közoktatásügyi minisztere, báró

Fotó: BIRÓ ISTVÁN

Eötvös József megmondta: „Mindenen döntést a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni.”) Mi több, a kalotaszentkirályi Ady Endre Iskolában, a Szülők iskolája a gyermekekért címmel tartott előadások, beszélgetések alkalmával tapasztalhattam, hogy a szórványvidéki környezetben élő szülők mennyire igénylik a minőségi oktatást, a decentralizációt, azt, hogy az iskola alkalmazkodni tudjon a különböző falvakból – eltérő értékekkel, adottságokkal és hagyományokkal – érkező gyerekek igényeihez.

KISS JUDIT

Beszélgetés Bolgár Brigitta kolozsvári gyógypedagógussal

„Mindent megteszünk, hogy ne legyenek elzárva a külvilágtól”

Több mint százhusz gyereket oktatnak a kolozsvári Hallássérültek 2-es Számú Intézetében. Az országban ez az egyedüli tanintézet, ahol a nagyothalló és siket gyerekek magyarul tanulhatnak. A fogyatékos gyerekekkel való munka kihívásairól, örömeiről és nehézségeiről, a speciális oktatás jelenlegi helyzetéről és jövőbeli fejlődési lehetőségeiről Bolgár Brigitta gyógypedagógussal, az intézet oktatójával beszélgettünk.

– *Tanítóképzőt végeztél, miért döntöttél úgy, hogy gyógypedagógus leszel?*

– Annak alapján, amit a gyógypedagógiáról tudtam – bár kevés információ volt –, valami különlegesre számítottam. Tudtam, hogy ez is pedagógia, gyerekekkel kell foglalkozni, de több erőfeszítést igényel. Ugyanakkor különlegesebb munkára vágytam, amiben ki akartam próbálni magam. Leginkább a pedagógiai módszerek sajátossága vonzott: az, hogy hogyan lehet egy látássérült gyereket megtanítani írni-olvasni, hogyan lehet kommunikálni hallássérültekkel. És arra is kíváncsi voltam, hogy mindazt, amit egészséges gyerekeknek megtanítunk, hogyan lehet átültetni erre a kategóriára. Ez kihívást jelentett számomra.

– *A kolozsvári hallássérültek intézetében dolgozol. Már az egyetemen eldöntötted, hogy hallássérültekkel szeretnél foglalkozni, vagy véletlenül alakult így?*

– Így alakult, mivel Kolozsváron szinte ez volt az egyedüli lehetőség arra, hogy gyógypedagógusként dolgozzam. Az egyetemen a tanulási zavarokkal foglalkoztam a legszívesebben, ebből írtam az államvizsga-dolgozatomat is, illetve a látássérültek intézetébe jártam gyakorlatozni. Mindennel foglalkoztam, csak hallássérültekkel nem – azonban nem mondtam azt, hogy ezt nem szeretném, csak éppen kevés tapasztalatom volt ezen a téren.

De aztán beletanultam – nem az a fontos ugyanis, hogy milyen fogyatékos-sági kategóriával foglalkozol, hanem hogy miért teszed.

– *És miért teszed?*

– Talán azért, mert valami tiltakozik bennem az ellen, ahogy egyesek a fogyatékosokhoz viszonyulnak. Azt érzem, hogy őket is normálisan kell kezelni. Érdekes velük foglalkozni – nem pusztán nyújtani nekik valamit, ami „kilóg a normál tanügyből”, hanem megérdemlik a legjobbat. Ők is emberek.

– *Mennyiben más sérült gyerekekkel foglalkozni, mint egészségesekkel?*

– Ha az iskolánk nem lenne bentlakásos intézmény, és a gyerekek hazajárnának napközben, azt mondanám, hogy a speciális módszerektől eltekintve nincs nagy különbség. De mivel az intézet bentlakásos, és a gyerekek akár három hónapig is folyamatosan itt tartózkodnak, más a kapcsolatunk velük. Nemcsak osztályfőnök vagyok, hanem valamilyen szinten szülő is – mindent mi intézünk nekik. Tulajdonképpen az életünk részei, és ez adja a többletet. Ez nem kötelező munkaköri leírás, de a munkával jár, és aki itt dolgozik, ezt teszi. Rengeteg plusz időt igényel, de megéri. Én úgy emlegetem az osztályomat, hogy „a gyerekeim”. Megkérdezik, hányan vannak, és elmondom, hogy kilencen. Már negyedik éve tanítom őket, és mivel gondjukat viselem, a sajátjaimnak érzem őket. Sokuknak nincs családja, vagy a szülőkre egyáltalán nem lehet számítani. Belém kapaszkodnak, mert olyan valakit látnak bennem, akire támaszkodhatnak, aki figyelemre méltatja őket, érdemesnek tartja őket arra, hogy foglalkozzon velük.

– *Az elején nem voltak kommunikációs problémáid?*

– Furcsa volt, hogy mindenki jelelt és gesztikulált körülöttem. De minden osztályban van egy-két nagyothalló gyerek, aki tud valamennyire verbálisan kommunikálni, ők töltik be a fordító szerepét. A gyerekek tud-

• **Bolgár Brigitta:** „Én úgy emlegetem az osztályomat, hogy »a gyerekeim«.”

Bolgár Brigitta 1979. augusztus 20-án született a Fehér megyei Balázsfalván. 1998-ban végezte el a tanítóképzőt a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégiumban, majd a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem gyógypedagógia szakán végzett 2003-ban. Azóta a kolozsvári Hallássérültek 2-es Számú Intézetében dolgozik gyógypedagógusként. Romániában ez az egyetlen tanintézet, ahol a nagyothalló és siket gyerekek magyar nyelven tanulhatnak.

ják, hogy az elején nehéz megszokni mindezt, és készek segíteni. Mindent megtesznek, hogy megkönnyítsék a kommunikációt. Az első hónapokban otthon is jeleltem, hogy szoktam. Addig a legnehezebb, amíg megérted, hogyan gondolkodnak, hogyan látják a világot. De ehhez folyamatosan jelen kell lenni, és nagyon kell figyelni rájuk.

– *Hogyan illeszthető össze ez a program a magánéletteddel?*

– Nálunk természetes, hogy ha valamelyik gyerekkel gond van – akár vasárnap délután is –, felhívunk és bemelegyünk. Persze, azt is meg lehetne tenni, hogy miután lejárt a munkaidő, az ember kimegy a kapun, és nem érdekli, mi történik azután. De akkor nem alakulhatna ki az a személyes kapcsolat, amely révén emberként többet adhatunk nekik. Ha egy gyereket kórházba kell vinni, cipőt vagy gyógyszert kell venni neki – nem is kérdés, hogy segítünk-e. Meg kell adni nekik mindazt, amiben a családban részesülnének. És mi mindent megteszünk, hogy ne legyenek elzárva a külvilágtól.

– *Az intézetben több mint százhusz, az ország különböző részeiből érkezett gyerek tanul. Hány éves kortól jöhetnek hozzátok?*

– Hároméves kortól íratjuk be őket óvodába – ez is bentlakásos rendszerben működik, óvónők és gyógypedagógusok foglalkoznak a gyerekekkel. Persze, érzelmi szempontból kegyetlen, ha egy hároméves gyerek elszakad a családjától, de a fejlődése szempontjából nagyon fontos, hogy kiskorától itt legyen. Külföldön, nyugaton ez nem így működik, ott vannak szakemberek, akik otthon segítik őket, gyógypedagógusok, akik rendszeresen kijárnak hozzájuk. Az lenne az ideális, ha – akárcsak külföldön – nálunk is működne a korai fejlesztési hálózat. Ott, amikor a pár hónapos gyereknek felfedezik a hallásérülést, segítik a szülőket abban, hogy elkezdjék a szemkontaktussal történő kommunikációt, a hangok érzékeltetését. Bár ez a legérzékenyebb tényező, nálunk sajnos épp ez hiányzik. Pedig a gyerekek ekkor tanul meg kommunikálni – utána meg kell tanítani rá. Nálunk a teljes tanügyi rendszert újra kellene gondolni, át kellene alakítani, és nem tudom, hogy fel vagyunk-e készülve erre. A mi intézetünknek például le kellene fednie az egész országot, hisz ez az egyedüli intézmény, ahol magyarul tanulhatnak a hallássérült gyerekek. Sokkal több szakemberre lenne szükség, és elengedhetetlen, hogy a hatóságok is érzékeljék ennek a fontosságát.

– *Hogyan zajlik nálatok egy óra, miben különbözik a megszokott tanórától?*

– Ha az óra mozzanatait nézzük, nincs eltérés. A különbség abban áll, ahogyan a tananyagot átadjuk, ahogy kommunikálunk – a hallássérültek esetében jelnyelvvvel. A tananyag mennyisége is kevesebb és a létszám is kisebb. A maximális osztálylétszám a fogyatékos-ság súlyosságától függ, a hallássérülteknél 9-10 diák jár egy osztályba. Adaptált tantervvel dolgozunk, és megvan a szabadságunk, hogy egyéniesítsünk, csoportokkal dolgozunk. Ugyanakkor nincs akkora hajtás, mint egy átlagos iskolában. Én például arra törekszem, hogy gyakorlati ismereteket adjak át. Ami számomra frusztráló, hogy a halló gyerekekhez képest sokkal lassúbb a kommunikáció folyamata: amíg jelbeszéddel elmagyarázok valamit, szóban már háromszor elmondhattam volna. Zavar, hogy nem tudok olyan gyorsan

haladni, ahogy azt elterveztem. Ugyanakkor hátrány, hogy egy osztályba járnak azok, akik csak jelnyelvvvel kommunikálnak, és a nagyothallók, akik hallókészülékkel jól hallanak – így egyszerre kell foglalkozni velük. Nincs annyi magyar gyerek, hogy külön osztályokat lehessen indítani számukra. Így nekem beszélni is kell, jelelni is – ezért sokszor nehéz a munka és sokkal több idő vesz el, mintha külön foglalkoznánk ezekkel a csoportokkal. A nagyothallókkal sokkal gyorsabb iramban, verbális alapon lehetne foglalkozni.

– *Hogyan tudod lemérni a gyerekek fejlődését?*

– Ha valaki nyitott szemmel jár, ismeri a gyerekeket, látja, hogyan fejlődnek. A fő cél, hogy megtanuljanak írni-olvasni, és ez kommunikációs eszköz legyen a számukra, mivel náluk nincs hangos beszéd. Lemérhető, mennyire fejlődik a szókincsük, a mondatalkotási képességük. Tesztekkel is mérhető a fejlődésük, de a feljegyzéseink a mérvadóak.

– *És mi lesz a gyerekekkel, amikor befejezik a nyolcadik osztályt?*

– Az egyedüli út, hogy szakiskolát végeznek, és elhelyezkednek egy műhelyben, olyan személyek mellett, akik vállalják a felügyeletüket. A számukra is vállalható szakmák száma korlátozott a munkahelyi balesetek veszélye miatt: lányoknál például a szabászat, fodrászat, manikűr-pedikűr jön szóba, de csak úgy dolgozhatnak, ha el tudnak helyezkedni valaki mellett, mivel ők nem tudnak kommunikálni a kliensekkel. Ismerős nélkül nehéz az elhelyezkedés, és ezt ők is tudják.

– *Korábban az egyetemen is tanítottál, majd lemondta erről. Fontosabbnak tartod a jelenlegi munkádat?*

– Ahhoz, hogy az egyetemen tanítani tudjam azt, hogy a gyakorlatban hogyan kell végezni a dolgokat, birtokolnom kell a gyakorlati ismereteket. Amikor választanom kellett az elméleti és a gyakorlati sík között, nem tudtam teljesen lemondani az utóbbiról, és amellett döntöttem. Nagyon vonz az elmélet is, a kutatások, de csak akkor, ha ott lehetek a gyerekek között, és látom, mit lenne hasznos kutatni.

PAP MELINDA

Beszélgetés Kacsó Ágnes pszichológussal a szexuális felvilágosításról

A ki nem mondott üzenettől az őszinteséig

– Öröközöld téma, gyakorta vita tárgya is a gyerekek szexuális felvilágosítása, annak módja, tartalma, nem utolsósorban az, hogy vajon ki a legilletékesebb személy, akitől az érintett korosztály elfogadja a magyarázatokat, válaszokat. A vélemények megoszlanak, hogy szülőnek, pedagógusnak, esetleg egészségügyi szakembernek kell-e ebben főszerepet vállalnia. Tulajdonképpen mikor kell elkezdni a gyerekek szexuális felvilágosítását?

– Nincsen egy „megfelelő időpont” a szexuális felvilágosítás elkezdésére. Tulajdonképpen ennek mindig nyitott témának kell lennie a családban. Ha a gyermek érzi, hogy a családban erről valóban lehet beszélni, akkor minden

a kapott információt feldolgozta – lehet, hogy másnap, de lehet, hogy egy hónap múlva –, majd újra kérdez. Így soha nem kap több információt, mint amennyit be tud fogadni, de a kérdéseire választ kap, és érdeklődésének, értelmi szintjének megfelelően tisztában lesz az őt foglalkoztató kérdésekkel.

– A 21. század tinédzserai számára a szexualitás nem számít tabutémának. A reklámok, magazinok és filmek lassan legtermészetesebb velejárója az egyértelmű szexuális célzás, a pornográff tartalmakhoz pedig bárki egyetlen klikkeléssel hozzájuthat a világhálón. Ez azt is jelenti, hogy a kamaszok egyre

idő előtt megtalálja az ingergazdag, túlszexualizált tartalom?

– A veszély az, hogy a felkészületlen fiatalok nem kapják meg a szexualitás megfelelő helyét az életükben, a kapcsolataikban. A média révén hozzájuk eljutó információk felületesek és sztereotípiákat közvetítenek a szexualitásról és a nemi szerepekről. Így a serdülők ezeknek a modelleknek próbálnak megfelelni, ami nagy valószínűséggel csalódáshoz, az önértékelésük csökkenéséhez, a nemi szerepekkel kapcsolatos irreális elvárásokhoz vezet. A gyereket lelkileg felkészületlenül érő első szexuális élmények következménye – a nem kívánt, korai terhességen kívül – hosszú távon a párkapcsolati zavarokban és szexuális funkciózavarokban nyilvánulhat meg.

– Ha a gyerek nem beszél a témáról őszintén a szüleivel, magára marad az erre vonatkozó – kortársaktól, internetről beszerzett, esetleg ellentmondásos – információkkal. Így az is előfordulhat, hogy torz kép alakul ki benne a szexualitásról. Mit tehet ilyenkor a szülő, hogy elejét vegye a téves informálódásból következő, káros lelki és testi következményeknek?

– Azt hiszem, nem úgy kezdődik a gond, hogy a gyerek nem beszél őszintén a szexualitásról a szüleivel. A probléma gyökere inkább az, hogy a szülő nem tud őszintén, hitelesen beszélni a gyerekkel erről a témáról. Hiába mondjuk, hogy „velem őszintén beszélhetsz mindenről”, ha kitérünk a gyermek kérdéseire elől, valamivel el-
 ütjük a problémát, kezébe adunk egy könyvet stb. A ki nem mondott üzenet a gyermek számára világos: ez nem beszédtema a családban. Tehát az első dolog, amit a szülő a gyermek megfelelő felkészítése érdekében tehet, hogy valóban őszintén, hitelesen válaszol a gyermek kérdéseire, így saját értékrendjét közvetíti feléje.

– Hogyan lehet segíteni a gyerekeknek, hogy szelektálni tudjon a tévéből, internetről rázúduló információk tömegeiben?

• Kacsó Ágnes: A szexualitásnak mindig nyitott témának kell lennie a családban

életkorban felteszi az erre vonatkozó kérdéseit. Az a helyes, ha ezekre a kérdésekre korrekt választ kap, természetesen értelmi fejlettségének megfelelően. Csak arra kell válaszolni, amit kérdez, és annyit, amennyi kielégíti. Megtörténik, hogy tovább kérdez, akkor pedig a szülőnek újra válaszolnia kell. Ha nem kérdez tovább, az azt jelenti, hogy pillanatnyilag ennyi információ kielégíti. Amikor

gyakrabban elkezdene szexuális életet élni. Hivatalos felmérések bizonyítják, hogy a fiatalok első szexuális aktusa egyre korábbi életkorra tehető – ma már nem csupán a 16-17 évesek, hanem a 13-14 évesek is érintettek e témakörben. Többségük fizikailag fejletten, de szellemileg, lelkileg felkészületlenül, mindenfajta védekezés nélkül éli meg élete első, korai nemi élményeit. Milyen káros hatása lehet annak, ha az éretlen gyereket

Fotó • FÜLÖP ZOITÁN

• A felnőttek társadalma szinte mindig úgy ítéli meg, hogy „túl korán” kezdik el a fiatalok a szexuális életet

– Az a lényeg, hogy a gyermek elsődleges tájékozódási forrása a szexualitásról ne a média legyen. Először kapjon a családból vagy az iskolából információkat és erre építse rá a más forrásból érkező ingereket – tehát azok már egy meglevő struktúrához kapcsolódjanak. Fontos, hogy folyamatosan lehessen erről beszélni, hogy legyen olyan felnőtt „referenciaszemély” a gyermek környezetében, aki saját, szexualitással kapcsolatos értékrendjét képes a gyermek számára érthető és emészthető módon közvetíteni.

– Mivel a szexualitással, szerelemmel kapcsolatos információk mindenhol rázúdulhatnak a gyerekekre, ez akár azt is eredményezheti, hogy ilyen értelemben elértéktelenednek. Ezt az elértéktelenedést hogyan lehet ellensúlyozni (szülőként, pedagógusként)?

– A gyermeknek stabil értékrendszerre van szüksége, amit elsősorban a szülőktől kaphat. Ugyanakkor fontos, hogy olyan fiatalokat neveljünk, akik nem manipulálhatóak, hanem önálló, kritikus gondolkodásra képesek, és külön tudják választani a realitást a virtuális valóságtól. Ehhez nagyon sok beszélgetésre, a felnőttek részéről őszinte, hiteles kommunikációra van szükség, és természetesen arra, hogy ők is stabil értékrenddel bírják, gondolkodó emberek legyenek.

– Gyakran hallani, hogy már az elemisták is kicserélik egymással az iskolában a szexualitással kapcsolatos információkat. Mennyiben a pedagógus (tanítónő, osztályfőnök) feladata, hogy átvegye a felvilágosító szerepét? Kell-e neki is őszinteségre törekednie a gyerekekkel való viszonyában? Ajánlatos, hogy egyeztessen a szülővel e tekintetben?

– Ajánlatos, hogy a pedagógus egyeztessen a szülővel, hisz az iskolában elkezdett beszélgetés, megnyitott téma mindenképpen begyűrűzik a családba. A gyermeket összezavarja, ha egymásnak ellentmondó információkat kap az iskolából és a családból. Ha a téma az iskolában a pedagógus számára érzékelhető, úgy vélem, elkerülhetetlen, hogy állást foglaljon. A rábízott gyermekeknek akkor segít a legtöbbet, ha őszintén, hitelesen beszél a témáról. Ilyenkor azt az üzenetet is közvetíti (az információkon kívül), hogy a szexualitás természetes dolog, az élet velejárója, és lehet obszcenitástól mentesen, komolyan is beszélni róla.

– A test korábban fejlődik kamaszkorban, mint az érzelmek. Ebben a periódusban a gyerek sokszor még önmagát se tudja „behátárolni”: nem tudja eldönteni, hogy ő az anya „kisbabája” vagy pedig önállóságra törekvő kis felnőtt. Hogyan lehet segíteni a gyerekeknek, aki

ezen a változáson megy keresztül, és nem érti azt?

– Pszichológiai közhelyszámba megy, hogy a kamasznak akkor segítünk a legtöbbet, ha elviseljük. Nagyon sok türelemre van szükség ebben az időszakban, hisz a kamasz mindenkit – magát és szüleit is – kritikusan lát, de tüskéi ellenére szüksége van arra, hogy tudja: szeretik, elfogadják. Szüksége van érzelmileg elérhető szülőkre, akik mindig mellette állnak.

– A felnőttek társadalma szinte mindig úgy ítéli meg, hogy „túl korán” kezdik el a fiatalok a szexuális életet. Vajon a felnőttek kellene a látásmódján változtatni, igazodnia a felgyorsult világhoz, és ennek megfelelően kezelni a gyerekeket, vagy a gyerekek túl korai szexuális kinyílását kellene valamiképpen „késleltetni”?

– Nem tudjuk megváltoztatni a világot, nem kontrollálhatunk minden hatást, ami gyermekeinket éri. Őket kell felkészíteni arra, hogy tudják kezelni mindazt, ami a „világban” éri őket. Ehhez azonban arra van szükség, hogy öntudatos, önálló gondolkodású, magukat vállalni tudó fiatalokat neveljünk.

KISS JUDIT

„Élvezem, hogy az álca mögött kevesen ismernek fel”

A gyergyószentmiklósi Fogarassy Mihály Általános Iskola 6. osztályosait a farsangról kérdeztük

Éppen a móka, az alakoskodás miatt szeretem a farsangot, mert be lehet öltözni mindenfélének. Ez szép népi hagyomány és nagyon büszke vagyok arra, hogy néptáncosként már évek óta szerepelek a farsangtemetésen. De leginkább az együtt-létet tartom fontosnak, azt, hogy még azok is, akik nem vesznek részt aktívan a mókázásban, kijönnek a térre és megnézik a hagyományörzőket.

Ilyés Andrea

Szellemnek fogok öltözni, mert ez a jelmez könnyen elkészíthető: egy lepedőre lyukakat vágok szemnek és szájnak, körülötte kifestem és kész. Egyébként előző években is magam készítettem jelmezekben jöttem a farsangi bulira, ijesztgetni azonban senkit nem szoktam, mert az nem szép dolog.

Csapár Előd

Androidnak öltözöm az idei farsangi bálon. Készítek egy sötét maszkot, hozzá valami sötét ruhát öltök és nagyon fogom élvezni, hogy a barátaim nem ismernek rám. Egyébként azért leszek android, mert mindig is valami „bűbájos-varázslatos lénynek” öltöztem. Többször voltam varázsló. A maszkokat már régóta én készítem, de amikor még annyira kicsi voltam, hogy nem tudtam szép maszkot készíteni, a varázspálcát akkor is legalább én készítettem el.

Borsos Nándor

Hokistának vagy vadásznak szoktam beöltözni. Egyrészt jégkorongozom, másrészt a bátyám vadász és sokat mesélt nekem a vadász-kalandjairól. Ha nagy leszek, én is vadász szeretnék lenni.

Bege Csaba

Szeretem a farsangot és eddig minden évben jelmezbe öltöztem: voltam már kéményseprő, focista is az egyéb lányokhoz inkább illő figurák mellett. Azért szeretem a farsangot, mert laza ünnep, nem kell figyelni például az öltözködésre még annak sem, aki nem öltözik jelmezbe. A farsangi bulikban a jelenlét a fontos, és kár kimaradni belőle még olyankor is, ha éppen valakinek nem sikerült egy jó jelmezt készíteni.

Paltán Adrienn

Jók a farsangi multságok, mert ilyen alkalmak nem úgy ismerkedik az ember, mint az utcán. A jelmez sok mindent takar, ugyanakkor mivel mindenki tudja, hogy ez csak egy álca, ismerkedéskor nem a külső, hanem inkább a

belső tulajdonságokra figyelnek. Nincs annyi előítélet, nem sajnálnak le senkit például a nem eléggé divatos öltözködése miatt, hanem a belső értékeire, például a humorára figyelnek inkább.

Toásó Norbert

Mindig türelmetlenül várom a farsangot, mert élvezem, hogy az álca mögött kevesen ismernek fel. Csontváznak szeretnék öltözni – ezt elég nehéz lesz elkészíteni. De abban reménykedem, hogy édesanyám az idén is segít elkészíteni a jelmezt, mert két előző évben – amikor karatásnak és Drakulának öltöztem –, akkor is ő segített.

Kiss Csaba

Régebb szerettem a farsangi bulikat, mert olyan vicces volt, hogy mindenki valamilyen állatnak, vagy szörnynek öltözött. Még versikét is mondtam... Most azonban nem megyek farsangi buliba, mert nem szeretem, hogy együtt kell buliznunk a nyolcadikosokkal. Mi még csak hatodikosok vagyunk, másképp bulizunk, mint a nagyok. Ha külön csak a mi osztályunknak szerveznének farsangi mulatságot, akkor beöltöznék és még verset is mondanék.

Elekes Attila

Készülök a farsangi bulira, többek közt anyukával fánkot sütünk. Jelmezbe is szoktam öltözni, általában valami vicces figurának öltözöm, mert úgy az igazi. A jelmezt a lehető legegyszerűbb módszerrel készítjük: elővesszük a rongyos zsákok és összeválogatjuk a letett holmiból a megfelelőket. Voltam már bohóc, lehet, hogy most Harisnyás Pippi leszek...

Molnár Dalma

Szép hagyomány a farsang, nagyon szeretem és jó mókának tartom. Ilyenkor mindenki beöltözik valami másnak, mint aki, van, aki szépnek, mások pedig rondának öltöznek és ez nagyon vicces. Voltam már tigris és katona, idén még nem döntöttem el, hogy mi szeretnék lenni, mert valami olyan jelmezt szeretnék, ami azt tükrözze, hogy milyen ember szeretnék lenni, amikor nagy leszek.

Vargyas Kenéz

Az a legjobb a farsangban, hogy ilyenkor mindenki vidám és felszabadult, de éppen azt nem szeretem benne, hogy jelmezt kell ölteni. Többször voltam a szüleimmel együtt is farsangi multságokban, akik – hogy jó példát mutassanak – mindig jelmezt öltöttek. Emiatt nekem is jelmezbe kellett öltözni, amit kifejezetten utáltam, mert úgy éreztem, hogy nem vagyok önmagam.

Székely Dorottya

SZÖVEG ÉS FOTÓK • JÁNOSSY ALÍZ

Román–magyar kulturális szótár jelent meg

Ami a tankönyvekből kimarad

A román–magyar, illetve magyar–román közgazdasági és a román–magyar oktatásterminológiai szótár után az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége kiadásában megjelent az első *Román–magyar kulturális szótár* is. (Benő Attila (szerk.): *Román–magyar kulturális szótár*, Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy, 2009, 198 o.)

A kiadvány különbözik a kétnyelvű szótáraktól: „nem annyira a nyelvi ismereteket, mint inkább a kulturális elemeket kívánja röviden, tömören ismertetni a forrásnyelvi kultúrát kellően nem ismerő olvasó számára” – olvashatjuk a kiadvány előszavában.

Reprezentatív személyiségek, földrajzi nevek

Mivel a szótár első részében a román betűk hangértékével ismerkedhetnek azok, akik környezetükben nem vagy csak nagyon ritkán hallhatnak román szót, az AESZ legújabb kiadványa a tömbmagyarságban élők számára különösen hasznos lehet, hiszen segítségével könnyebben megtanulhatják úgy kiejteni az egyes szavakat, hogy a későbbiekben ne érje őket kritika. A szótár az etnikai csoport elitkultúrájának, szubkultúrájának és népi műveltségének reprezentatív és szimbólumértékű neveit, fogalmait is számba veszi. Így a történelmi személyiségek (például Alexandru Ion Cuza, Ștefan cel Mare stb.), tudósok (például Grigore Antipa, Spiru Haret stb.), írók (például Ioan Slavici, Ana Blandiana stb.), művészek (például Ion Andreescu, Toma Caragiu stb.) nevei külön szócikket alkotnak. Tudósok és írók esetében a szócikkek arról is tájékoztatnak, hogy a szóban forgó személynek mely műve hozzáférhető magyarul. A szótárban helyet kapnak ugyanakkor a román-ság körében szimbólumokká vált vagy turisztikai szempontból fontos földrajzi nevek is. Mivel Románia földrajzát az állam hivatalos nyelvén tanítják (és tanulják), az oktatók és diákok számára is hasznos, hogy a szótár – a szóban forgó földrajzi egység jelentőségének ismertetése mellett – közli ennek magyar megfelelőjét is, amennyiben

ez létezik (például Blaj – Balázsfalva, Giurgiu – Gyurgyevó stb.)

Segítség a román irodalmi művek megértéséhez

A szótár olyan ismeretekkel is bővíti tudásunkat, melyeket nem sajátíthatunk el az iskolában, viszont hozzájárulnak ahhoz, hogy megértsük a román kultúrát, s így ahhoz is, hogy minden helyzetben megfelelően tudjunk kommunikálni románul. Az olyan népmesehősök történetei mellett, mint Greuceanu, Harap-Alb, megismerhetjük például a Moș Crăciunról, azaz a karácsonyi apóról élő szájhagyományt, megtudhatjuk, hogy a román mitológiában ki a Muma Pădurii, a solomonar, a moroi stb. – így érthetőbbé válnak a román irodalmi alkotások is. Az állatokhoz (például a cinegehez), növényekhez (fenyőhöz, csipkebogyóhoz) és meteorológiai jelenségekhez kapcsolódó hiedelmekről (például a sângeror esőhívogató rítusról) is olvashatunk, de helyet kapnak a szótárban a népi vallásosság, illetve az ortodoxia fogalmai is (anafură, catapeteasmă, lumânări de paști, sfeștanie, Sf. Paraschiva).

Amit tudni illik

A kulturális szótár a mindennapi kapcsolatteremtésben használt köszönéseket, konvencionális kifejezéseket is tartalmazza, ezek ismerete (és helyes használata) elengedhetetlen az udvarias kommunikáció szempontjából. A néprajzi, történelmi, nyelvészeti, lexikográfiai alapművekre támaszkodó első román–magyar kulturális szótár hiánypótló kiadvány, amelyből kortól és foglalkozástól függetlenül bármely erdélyi magyar hasznos ismereteket meríthet a legtagabban értelmezett román kultúráról és mentalitásról. Ugyanakkor a kiadvány nagy segítséget nyújt a pedagógusoknak és diákoknak is. A szótár megrendelhető az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségétől (www.aesz.ro).

KATONA HAJNAL

Középiskolások országos helyesírási versenye

Az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége (AESZ), a Nevelésügyi, Kutatási, Ifjúsági és Sportminisztérium és a Mikes Kelemen Főgimnázium szervezésében 2010. január 28–30. között került sor Sepsiszentgyörgyön a második országos helyesírási versenyre. Az Implom Józsefről elnevezett vetélkedő már több mint másfél évtizede Gyulán indult el, az Erkel Ferenc Gimnázium magyartanárainak kezdeményezésére, és vált országos, majd Kárpát-medencei méretűvé. Az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége és a kolozsvári BBTE Bölcsészkarának Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszéke a korábbi években is megszervezte a versenyt az erdélyi középiskolásoknak, de a dolgozatok javítása, értékelése, valamint a zsűrizés akkor más rendszerben zajlott. A legjobbak képviselték Erdélyt a gyulai Kárpát-medencei döntőn. 2009-től szervezett formában egy helyszínen mérettetnek meg a romániai középiskolák legjobb helyesírói – ennek állandó helyszíne lett Sepsiszentgyörgy és a Mikes Kelemen Főgimnázium. Idén a megyei elődöntők eredményei alapján 13 megyéből 51 diák vett részt a vetélkedőn. A versenyzőknek tollbamondást, valamint helyesírási feladatlapot kellett megírniuk, kitölteniük, ezeket a magyarországi versenyek követelményrendszeréhez igazodva dr. Cs. Nagy Lajos, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és dr. N. Császi Ildikó, a Károli Gáspár Református Egyetem tanárai állítottak össze.

Az ünnepélyes megnyitót követően a dolgozatírással egyidőben került sor az *Utak és módszerek a helyesírási versenyekre való felkészítésben, tehetségfejlesztésben* című tanári fórumra. A dolgozatok értékelését középiskolai magyartanárok végezték egy hattagú zsűri felügyeletével. A magyarországi vendégek mellett a bírálóbizottság tagjai voltak még: dr. Péntek János egyetemi tanár, dr. Zsemlyei Borbála egyetemi adjunktus (BBTE), Kómiás Noémi, a Kovászna megyei Tanfelügyelőség magyar szakos szakfelügyelője. A verseny a feladatok értékelésével és az ünnepélyes díjazással zárult.

ERDÉLY JUDIT
az AESZ programvezető alelnöke

A román nyelvtől való elijesztés mesterfoka

A fürjfióka haláltusája

Mi is dobhatná fel jobban a vasárnap délutánt egy családban, ahol két ötödikes leányzó is van, mint az előkerülő románfüzet – és benne a házi feladat. A házi feladatot pedig a gyerekeknek maguknak kell megoldaniuk, nincs szükség a szülő segítségére – mondta a szülőértekezleten a magyarul alig beszélő, ám magyar gyermekek románoktatásában már évtizedes tapasztalattal rendelkező román tanárnő, akinek osztályaiból – a kisvárosi szóbeszéd szerint – jól felkészült gyerekek kerülnek ki, akik állják a sarat bármely gimnáziumban azután, és remekül szerepelnek a képességvizsgákon.

Nem tudják megoldani, segítsünk, nem értik, mit kérnek tőlük – így a lányok. Hát segítünk, persze, hogy segítünk – mire azonnal kiderült, a kurrens anyag éppen egy szomorú állatmese, jól szájba rágott tanulsággal. A két lány előtt a nagy feladat, nekiálltak hát megbirkózni az irodalmi szöveggel, melyből kiderengett a nyelv homályán keresztül, hogy a kis fürjfióka, aki nem hallgat az anyukájára (*Sandi, asculta mamica!* – olvassuk a füzetben a levonandó tanulságot) elpusztul. A fürjtojó pedig azon szorong a haldokló fiókája mellett, hogy várja-e végig a haláltusát, vagy repüljön, ne hagyja magukra az egészséges fiókákat.

Elképzelttem a románórát. Hogyan is dolgozhatna fel a tizenegy éves érzékeny gyermek egy ilyen szöveg-élményt, ha nem fejtheti ki a véleményét, a témával kapcsolatos érzelmeit, egyszerűen azért, mert ő és a tanár nem beszélnek egy nyelvet. Ha van olyan szerencséje egyáltalán, hogy az óra végére a lecke minden szavát megérti. El kell fogadnia, hogy már megint más a felnőttek véleménye valamiről, ő nem is vitázhat, ő nem fontos, a fiókája fölött idegen nyelven zokogó fürj a fontos. És most még ráadásul ez a házi feladat: két oszlopba osztották a füzetlapot, egyik oszlopba olyan érveket kellett volna írni, amelyek azt az állítást támasztják alá, hogy megérdemelte a fürjfióka, hogy

meghaljon, a másik oszlopba pedig azt, hogy miért nem érdemelte meg.

Kikerekedett szemmel néztek ránk, mi pedig kínunkban kacarásztunk, nem tudva hirtelen, hogyan üssük el a fájdalmas témát – nemrég vesztettük el kedvencünket, a kis vadászgőrényt. Hamar kiderül, képtelenség bármit is írni, végül is a románozás egy rövid mondattal zárul egyik füzetben: Nu merita, pentu ca e fiinta. (Egyetlen élőlény sem érdemli meg a halált – e gondolat kissé romántalan fordítása.)

A suliban másnap kiderült: a megoldás helytelen, javítani kell, oda kell írni *fiinta mica* (kis élőlény), így elfogadható – mondta a tanárnő románul. Ha már nagyobb élőlény lenne, akkor meghalhatna azért, mert nem fogadott szót az anyukájának. Vitázni nem lehet, meg sem bír mukkanii a gyermek az *idegen* nyelven.

Itt még nem ért véget a fürjfiókás mese fontossága, hiszen hamar kiderült, a füzetbe leírt „tartalmat” meg kell tanulni. Hogyan fogadja el egy gyermek – aki zsigerből visszaautasítja a magolást mint lehetséges tanulási formát –, hogy úgy kell szóról szóra megtanulnia egy másfél oldalas szöveget, hogy nem érti pontosan. És témája (azáltal, hogy nem került megbeszélésre, a gyerek nem mondhatta ki ellenérzéseit, és még az sem hangzott el, hogy a sugallt tanulság bizony igencsak vitatható és durva, embertelen. Gondoljuk csak el, ha egy gyerek találkozott már a halállal, mit gondolhat erről, mint a szófogadatlanokra mért büntetésről) visszataszító számára, és ily módon tálalva természetesen feldolgozhatatlan. Hát itt a gond, ez az ellentmondás: románul nem tanítják meg a gyereket, de legyúrnak a torkán mindenfélét. És ő nyilvánvalóan nem tud tiltakozni ez ellen, mert nem beszéli a nyelvet.

Még ki se hevertük a sokkot, máris kezdődött a náthás időszak, a hiányzások a suliból, és jött a Goga-vers, amelyet versolvasó gyereként és felnőttként, szótárazva is csak harmadik olvasásra sikerült valamelyest

megérteni. Így is maradt két sor, aminek a jelentésére csak este derült fény, amikor a romántudását hajdan Bukarestben edző apa hazatért. A vers három szakaszát meg kell tanulni – jöttek haza másnap, és én ekkor már egy fokkal nyugodtabb voltam: a leányzók kötetnyi verset képesek memorizálni hallás után vagy sokszor újraolvasva, pusztán szórakozásból. Nem jelenthet gondot három versszak megtanulása. De tévedtem. Kiderült ugyanis, hogy egyáltalán nem mindegy, milyen versről van szó. Mert ez esetben a tájleíró költemény rideg hangulatot áraszt, és a kamaszkor küszöbén álló élénk és érdeklődő gyermekek számára teljességgel életidegen kifejezésekkel van tele (*Peste creștet de dumbravă / Norii suri își poartă plumbul, / Cu podoaba zdrențuită / Tremură pe câmp porumbul*).

Hát hasonló kis mozaikkockák fűszerezik gyermekeink románnyelvtanulását. Nem jó nézni, amint végigszoronganak órákat csupán azért, mert olyan tankönyvet nyomnak a kezükbe, melynek szövegei – archaikus és ritkán használt kifejezésekkel nem felelnek meg az életkoruknak és nyelvismereti szintjüknek. Mert hiába tudják, tanulják meg a hideg szél különféle szinonimáit, ha egy román orvosnő egyszerű utasításaitól – *vetközz le, fekdj hanyatt az ágyon* – ledermednek, és bár valahonnan feldereng a fejcskékjükből a szavak ismerős csengése, a helyzetet nem képesek kezelni, mert számukra ez még mindig nagyon-nagyon idegen nyelv. És ekkor még nem is szóltunk a könyv elméleti részéről, melyben olyan nyelvi fogalmakkal kell ismerkedniük, amelyekkel még magyarul sem találkoztak, és amelyek valódi hasznát és szerepét csak igen kivételes esetben értik meg.

FARKAS KINGA

Farsangi bosszú

Furcsa egy műfaj ez a farsang. Az emberek egy része ilyenkor kötelességének érzi, hogy a telet elűzendő, különféle maskarákba öltözve mulatozzon, de még a gyerekeket sem hagyják ki az eseményből: rendszerint az óvodákban és az iskolákban is farsangi bálakat szerveznek, amelyeken a kicsik – szüleik pénztárcájának, illetve kreativitásának függvényében – vagy a legtrendibb bolti jelmezekben feszítenek, vagy valami házilag „sufnituningolt” szerelésben.

Jómagam, őszintén szólva, sosem értettem, mindez mire jó, már egészen kiskoromban sem lehetett volna rábeszél-ni, hogy farsang idején tücsököknek vagy Orient Expressznek öltözve produkáljam magam a szülők előtt. Talán már zsigereimben hordoztam a platóni esztétika alaptézisét, miszerint az utánzás az egyik legalacsonyabbrendű tevékenység, hiszen már a világban általunk tapasztalható tárgyak, dolgok is csupán tükörképei az ideák világában található tökéletes mintáknak. Ha tehát valaki a világ tárgyait utánozza valamilyen formában (például egy festővásznon vagy akár azáltal, hogy jelmezbe öltözve úgy tesz, mintha pillangó vagy malária-vírus volna), akkor nem tesz egyebet, mint hogy a tükörkép tükörképének szerepét osztja magára. Márpedig öntudatos kisiskolás ilyet nem tesz, legfeljebb kiáll a közönség elé, elmélyülten koncentrálna, természetesen jelmez nélkül, az esetleges értetlenkedő megjegyzésekre válaszolva pedig közli, hogy ő most épp egy tökéletes ideát testesít meg. Akinek meg nem tetszik, az tobzódjon a sok tükörképben.

Persze az is igaz, hogy abban az időben, amikor én voltam kisiskolás, a nyolcvanas évek közepén nem nagyon divott a farsangolás, legalábbis abban a belvárosi iskolában, ahova én jártam (óvodába meg nem jártam, de ez egy másik történet). Akkor éppen az aranykort éltük, annak minden fényével és csillogásával, úgyhogy a farsangolás nagyjából olyan volt, mint a banán: jórészt csak tévében láttam, amikor a híradóban épp az aktuális mohácsi busójárást mutatták be, az előtérben szőrös-bozontos maszkba öltözött alakokkal, a háttérben meg többfalkányi német turistával, akik lelkesen fényképezték az echte Ungarische Buschókat.

Azóta elgondolkodtam, mi lett volna, ha mégis meg kellett volna jelennem egy-egy farsangi rendezvényen, és jelmezt is kellett volna öltenem. (A jelmezben való megjelenést már csak azért is rühelltem, mert a farsangolást ugyan megúsztam, de az egyéb ünnepeken megejtett iskolai fellépéseket nem, ráadásul a sors valami különös finta nyomán egyszer Mikulást, máskor meg törpét kellett játszanom. Mindkét műfaj lényege a hosszú, fehér vattaszakáll, ebből kifolyólag pedig az, hogy az előadás végére az ember nyelve annyira teleragad hányingert keltő, ocsmány fehér szöszökkel, mintha fényesre nyalt volna egy angoranyulat).

Szóval agyaltam, minek is öltöztetett volna az ember akkoriban, hogy ne az átlagos méhecske-Csizmás Kandúr-török basa karakterkészletből válogasson, hanem igazán eredeti és a kor ideológiai szellemének megfelelően trendi legyen. Itt van például a rendszer ideológiai alapját képező kötet, amelyhez csupán egy fatuskó kell, amelyre az ember ráaplikálja a kommunizmus atyjának arcképét, és máris megvan Marx: A tőke. Vagy ott van a rendszer másik atyja, megbolondítva egy kis '68-as hippibeatnik beütéssel, és egy kecskeszakáll, egy vörös csillagos simlédere sapka, egy hosszú paróka és egy kerek, színes szemüveg felhasználásával máris előttünk áll Vlagyimir Iljics Lennón. Meggyőződése, hogy mindenki beájult volna a gyönyörtől.

Hanem egyszer mégiscsak részese voltam egy farsangi rendezvénynek, de már gyakorlatilag felnőtt fejjel. Ekkor jöttem rá, mire is jó az óvodai vagy iskolai farsangi bál.

Unokahúgom iskolai farsangi jelmezbájlára kellett valami jópofa, eredeti karaktert kitalálni, valamint el kellett hozzá készíteni a megfelelő jelmezt is. Hosszas mérlegelés után a család úgy döntött, hogy a kislány gyertyaként lép majd fel a rendezvényen, emelve annak fényét. Ennek nyomán sógor-nőmmel egy egész délutánon keresztül szenvedtünk, amíg krepp-papírból, kartonból és szövetdarabokból összedobtunk egy olyan gyertyajelmezt, amire azt mondtuk: na, ez már nem égő, bár a kiscsaj még mindig meglehetősen gyanakodva méregette.

Az iskolában aztán pokoli kép fogadott. Az előadás előtt a gyerekek a kulisszák mögött próbálták magukra rángatni a hülyébbnél hülyébb ancúgokat, de vagy a méhecskejelmez fullánkja akadt össze állandóan a csáppal, vagy a vasorrú bába orra esett le folyton, arról nem is beszélve, milyen szerencsétlenül nézett ki a virágáruslányoknak öltöztetett kisfiú. A helyiséget szívszakasztó bömbölés töltötte be, a jelen lévő szülők viszont szemmel láthatóan máris nagyon jól szórakoztak. Ekkor világosodtam meg: a farsang nem a gyerekekről szól, hanem a szülőkről. Ez az az alkalom, amikor néhány sokat szenvedett szülő nemes bosszút állhat a neveléssel járó egészséves kínokért, a feleselésekért, a hisztikért és az állandóan lyukas térdű nadrágokért. Ez az a nap, amikor felszabadultan, büntetlenül ki lehet röhögni az égedelem kölköt. Erről szól a farsangi jelmezbál az isiben, nem a hagyományról.

Mint ahogy a busójárást esetében is nemesebb cél a német turisták megkopsztása a tél elűzéséhez képest. Hiszen elmegy az magától is előbb-utóbb.

BALOGH LEVENTE

- A helyiséget szívszakasztó
- bömbölés töltötte be, a
- jelen lévő szülők viszont
- szemmel láthatóan máris
- nagyon jól szórakoztak.
- Ekkor világosodtam meg: a
- farsang nem a gyerekekről
- szól, hanem a szülőkről.

Továbbtanulási tervek és iskolaválasztás Kolozs megyében

A Kolozs Megyei Tanfelügyelőség és a Kolozsvári Magyar Egyetemi Intézet (KMEI) Oktatókutatató Munkacsoportja szervezésében, az RMDSZ Oktatási Főosztálya és a Communitas Alapítvány támogatásával a magyar tannyelvű oktatási hálózatra vonatkozó, nagyarányú felmérésre került sor 2009 októberében Kolozs megyében.

A döntést befolyásoló tényezők

A felmérés kérdőíves formában valósult meg, a célcsoportot a cikluskezdő iskolások szülei képezték (leendő első-, ötödik és kilencedik osztályos magyar diákok szülei). A kérdőívek anyaga egy olyan kutatáshoz szolgált információt, amelynek kettős célja van: egyrészt felméri, hogy milyen nehézségekkel szembesülnek a szülők és a gyermekek, amikor a továbbtanulásról kell dönteniük. Másrészt alátámasztja a Kolozs Megyei Tanfelügyelőség következő tanévre/tanévekre, a magyar tannyelvű osztályokra vonatkozó beiskolázási tervét. A kérdőívek anyagát hazai és nemzetközi szakteredeknek megfelelően állította össze egy szociológusból, iskolapszichológusból és tanfelügyelőből álló munkacsoport. Minden szülő-kategória más-más kérdőívet kapott aszerint, hogy hányadik osztályt kezd majd a gyermeke a 2010–2011-es tanévben. Ennek értelmében három különböző kérdőívről van szó: a 6–7 éves

óvodások, a 4., illetve a 8. osztályosok szüleit célzó kérdőívekről. A kérdések egy része a családra vonatkozó háttérinformációkra összpontosít: például a szülők iskolai végzettségére, foglalkozására, a család anyagi helyzetére – ezek a kérdések azonosak mindhárom kérdőívtípusban. A különböző kérdőívekben található, nem azonos kérdések olyan információkat céloztak meg, amelyek lényegesnek tekinthetők az iskolaválasztás tekintetében a szülők szemszögéből. A munkacsoport igyekezett a lehető legszélesebb skálán feltüntetni azokat az információkat, amelyek különböző módon juthatnak el a szülőkhöz és befolyásolhatják őket döntéseikben. (Például a kérdések arra irányulnak, hogy miért választották az adott iskolát, honnan jutottak információkhoz, kik, illetve milyen tényezők befolyásolták őket döntéseikben.) A kérdőívekben szerepelnek továbbá az oktatás minőségére vonatkozó kérdések is, valamint azok, amelyek részletekbe menően foglalkoznak azzal, hogy a szülők miért döntöttek az anyanyelven történő továbbtanulás mellett, illetve a nem anyanyelven történő továbbtanulás okait próbálják feltérképezni.

Milyen iskolát válasszon a szülő?

A leendő első, illetve ötödik osztályosok szüleinek címzett kérdőívek mellé a kutatócsoport azon oktatási intézmények listáját mellékelte, amelyekben a 2010–2011-es tanévben magyar tannyelvű osztályok működhetnek. Ezeknek megfelelően a kérdőívek olyan kérdéseket is tartalmaznak, amelyek lehetőséget adnak a szülőknek, hogy azt az iskolát választhassák, amely a család és a gyermek számára is a legmegfelelőbb. A válaszok visszajelzést szolgáltathatnak a tanfelügyelőségek és az oktatási vezetők számára is a beiskolázási tendenciákat illetően. A kérdőíveket a pedagógusok – óvónők, tanítók, tanárok – juttatták el a szülőkhöz. Kiemelt szerepe volt ebben az iskolaigazgatóknak, igazgató-helyetteseknek és a tagozatfelelősöknek. A visszajuttatott kérdőívek száma hozzávetőlegesen 500–700

iskolás-korcsoportonként, pontosabban: 701 nyolcadikos, 590 negyedikes és 564 végzős óvodás szülei töltötték ki. A kérdésekre adott válaszok feldolgozása SPSS számítógépes programban történt.

Úttörő jellegű kutatás

A Kolozs Megyei Tanfelügyelőség és a Magyar Közösség szempontjából egyaránt fontos, hogy a következő években minőségi oktatást lehessen biztosítani gyermekeinknek, és egy kompetitív, életképes oktatási hálózatot lehessen létrehozni és fenntartani. Ehhez feltétlenül szükséges, hogy ismerjük a szülők véleményét, illetve lehetőséget nyújtsunk arra, hogy észrevételeiket, véleményeiket, elgondolásaikat megosszák azokkal, akik felelősséget éreznek a jövő generációk oktatása és nevelése irányában. A minőségi anyanyelvű oktatás prioritást jelent – és kell, hogy jelentsen – valamennyiünknek. Az ehhez szükséges oktatási stratégia céljainak kivitelezésében számíthatunk minden felelős szervezet, intézmény és magánszemély támogatására. A kutatás kivitelezéséhez az RMDSZ Oktatási Főosztálya járult hozzá, a kutatáshoz szükséges anyagi háttérrel a Communitas Alapítvány biztosította, ugyanakkor jelentős önkéntes munkával és a szervező intézmények önmagukon sikerült kivitelezni a felmérést, amely a maga nemében úttörő jellegű és egyedülálló Erdélyben.

A következő lapszámokban közöljük a kutatás konkrét eredményeit, illetve összefoglaljuk a következtetéseket. Először a nyolcadikos diákok szüleiire vonatkozó felmérés eredményeit közöljük – ezt a szintet vizsgáltuk a legrészletesebben. Ezt követően a negyedikesek, majd a végzős óvodások szüleinek válaszait ismertetjük összeítve, grafikusán is megjelenítve.

A munkacsoport tagjai: dr. Veres Valér szociológus, e. docens BBTE/KMEI (kutatásvezető), Szabó Júlia szociológus kutató, KMEI, Péter Tünde főtanfelügyelő-helyettes, KMT (koordinátor), Ömböli Irma szakfelügyelő, KMT, Szabó Gábor szakfelügyelő, KMT, Ráduly-Zörgő Éva iskolapszichológus, Báthory I. E. L., Kerekes Andrea iskolapszichológus, Báthory I. E. L., Keresztesi Polixénia iskolapszichológus, Brassai S. E. L., Bulbuk Emese iskolapszichológus, Brassai S. E. L.

PÉTER TÜNDE
főtanfelügyelő-helyettes,
az RMDSZ Kolozs
Megyei Oktatási
alelnöke

Szülőföldön magyarul, 2009-2010-es tanév

Az Iskola Alapítvány Magyarország Miniszterelnöki Hivatalának támogatásával 2010. február 15-től meghirdeti a *Szülőföldön magyarul* pályázatot a Nevelési-oktatási, valamint tankönyv- és taneszköz-támogatás-, illetve Hallgatói támogatás igénylésére, a 2009–2010-es tanévre.

A pályázat célja: a romániai magyar nyelvű oktatás és nevelés anyagi támogatása.

A pályázók köre:

1. Nevelési-oktatási, valamint tankönyv- és taneszköz-támogatásban részesülhet az a pályázó benyújtásáig 18. életévét be nem töltött kiskorú, aki Romániában működő oktatási intézményben alap- vagy középfokú tanulmányait magyar nyelven folytatja, valamint az, aki fakultatív magyar nyelvű oktatásban részesül és lakóhelyének megfelelő közigazgatási egységben nincs megfelelő szintű magyar nyelvű oktatás;

2. Hallgatói támogatásban részesülhet az a hallgató, aki Romániában működő felsőoktatási intézményben alapfokú vagy magiszteri tanulmányait egészben vagy részben magyar nyelven folytatja.

Beküldési határidő: 2010. április 30.

(postabélyegző dátuma)

A pályázati csomag beszerzése

A Nevelési-oktatási, valamint tankönyv- és taneszköz-támogatás igényléséhez szükséges pályázati csomagot az RMDSZ helyi szervezeteinél és a Megyei tájékoztató irodáknál lehet beszerezni. (Ezt a pályázati csomagot az Alapítvány honlapjáról nem lehet letölteni.)

A pályázati csomag adatlapot, kitöltési útmutatót, Transilvania bankos tájékoztatót és felcímezett borítékot tartalmaz.

A Hallgatói támogatás igényléséhez szükséges pályázati csomag a magyar nyelven oktató egyetemi központok településén az RMDSZ helyi szervezeteinél és a Megyei tájékoztató irodáknál, valamint az Országos Magyar Diákszövetség tagszervezeteinél szerezhető be.

További tájékoztatás munkanapokon 10.00–14.00 között a 0800 800 137-es, a Romtelecom hálózathoz ingyenesen hívható telefonszámon, az iskola@rmdsz.ro e-mail címen, valamint a megyei tájékoztató irodákban igényelhető.

www.iskolaalapitvany.ro

MÁRCIUSTÓL 24 OLDALAS A MAGYAR KÖZOKTATÁS

Kedves Olvasóink!

Felhívjuk figyelmüket, hogy a *Magyar Közoktatás* – Romániai Magyar Oktatási figyelő 2010 márciusától nagyobb terjedelemben, 24 oldalas formában jelenik meg.

Az új terjedelemben megjelenő lap ára 2010 márciusától 3,5 lej 50 példány alatt és 3 lej 50 példány fölött. A lap árának változása nem vonatkozik azokra a megrendelőkre, akik már eljuttatták a lap ellenértékét a kiadónak a 2010-es évre.

Szerkesztőségünk továbbra is várja írásait, véleményüket, az mko@communitas.ro címen. A *Magyar Közoktatás* a legalkalmasabb kiadvány, amelyben a pedagógusok kollégáikkal megoszthatják tapasztalataikat.

A kiadó

Kiskereskedelmi ár (50 példány alatt): 3,5 lej/szám, 35 lej 2010 március–decemberére
Nagykereskedelmi ár (50 példány fölött): 3 lej/szám, 30 lej 2010 március–decemberére

Megrendeléseiket az mko@communitas.ro e-mailcímen, a 0264-44-14-01-es telefonszámon vagy postán fogadjuk.

Címünk: Redacția *Magyar Közoktatás*, Fundația Communitas, Str. Republicii, nr. 60., 400489 Cluj-Napoca, Jud. Cluj.
Nr. cont.: RO61RNCB0106026613610006 deschis la Banca Comercială Română Cluj-Napoca
Adóazonosító (Cod fiscal): 10411135

A havilapot postai úton vagy a megyei tanfelügyelőségeken keresztül juttatjuk el Önhöz. A lap ellenértékét postai utalvánnyal vagy banki átutalással kérjük az alábbi bankszámlaszámra utalni. A megrendelés bármelyik formája (szelvény, telefon, e-mail) csak az átutalási bizonylat számával együtt érvényes. (Az átutalási bizonylaton szerepeljen a megrendelő neve és a kifizetés jogcíme.)

Kiadja a Communitas Alapítvány • Főszerkesztő: Kiss Judit
Kiadói titkár és műszaki szerkesztő: Fülöp Zoltán • Tipográfia: Könczey Elemér
Olvasószerkesztés és korrektúra: Demeter Zsuzsa
Felelős kiadó: Lakatos András
Telefon: 0040-264-44-14-01
e-mail: mko@communitas.ro
Redacția *Magyar Közoktatás*, Fundația Communitas, Str. Republicii, nr. 60. 400489
Cluj-Napoca, Jud. Cluj

12

Diákszemmel

„Élvezem, hogy az álca
mögött kevesen ismernek
fel” –

A gyergyószentmiklósi
Fogarassy Mihály Általános
Iskola 6. osztályosai
mesélnek a farsangról

13

Iskola és Kultúra

Román–magyar kulturális
szótár jelent meg –
Katona Hajnal írása

14

Szülői szemmel

A fűrjfióka haláltusája –
Farkas Kinga írása a
románirodalom-oktatás
buktatóiról

15

Magánterület

Farsangi bosszú–
Balogh Levente írása

16

Térkép

Továbbtanulási tervek és
iskolaválasztás Kolozs
megyében –
Péter Tünde
főtanfelügyelő-helyettesnek,
az RMDSZ Kolozs Megyei
Oktatási alelnökének írása

1

Láthatár

„A reformnak nem szabad tönkretennie egyetlen vetületében sem az anyanyelvű oktatást”
– tudósítás a marosvásárhelyi oktatásügyi tanácskozásról

5

6

Fotóriport

Ha varázspálcám lenne... –
A Communitas Alapítvány
szervezte rajzpályázat díjkiosztó
gálája Kolozsváron

Láthatár

Decentralizáció és gyermekközpontú
oktatás – Kiss Judit beszélgetése
Lakatos Andrással, az RMDSZ
oktatásért felelős ügyvezető
alelnökével, iskolaigazgatóval

8

10

Portré

„Mindent megteszünk, hogy ne
legyenek elzárva a külvilágtól” –
Pap Melinda beszélgetése
Bolgár Brigitta kolozsvári
gyógypedagógussal

Lélekjelenlét

A ki nem mondott üzenettől az
őszinteségig –
Kiss Judit beszélgetése Kacsó
Ágnes pszichológussal a szexuális
felvilágosításról

